

RAJATON TAIDE

– ITE-taiteen ja Kaarisillan sydänmailta

Oletko valmis, nostatko kytkimen vai purjeen? Edessä on avoin tie ja vapaa horisontti alkusyksyn auringon kimalteessa. *Rajaton taide* vie sinut matkalle Päijät-Hämeen sydämeen, missä itseoppinut taide kukoistaa ja luovuudelle ja siihen kouluttautumiselle annetaan elämäkokoinen sisältö. Näyttelyn teemana on matkalle lähtö, monenlainen kaukokaipuu, rantaelämän vallattomuus mutta myös ”kotikissana” olemisen taito. Tervetuloa matkalle mukaan!

Taidekeskus Taarastin alkusyksyä hehkuttaa sekä itseoppineiden että erityistä tukea tarvitsevien taide. Siinä missä ITE-taiteilija keuhkelee olevansa täysin itse oppinut, erityistaidetoiminnassa taiteilijalle mahdollistetaan taiteen tekeminen ammattilaisten ohjaamana. Erilaisista taiteen tekemisen lähtökohdista huolimatta kyse on taiteen yhdenvertaisuudesta ja luovuuden rajoittamattomasta moninaisuudesta.

Näyttelyssä esitellään seitsemän ITE-taiteilijaa ja yhdeksän Kaarisillasta valmistunutta kuvataiteilijaa. Tämän lisäksi esillä on lähes puolet paikallisen mallipuusepän pienoissarjasta, joka käsittää 2150 tuolimallia. Jatkamisen malttamattomuus on ITE-taiteen keskeisintä kuvastoa samoin kuin esillä valokuvia, jotka kertovat taiteilijoiden tuotannosta ja elämästä. Näyttelyssä on mukana mm. valokuvataiteilija, dokumentaristi Veli Granön huikean hienoja valokuvia.

Näyttelyn taiteilijoita yhdistää matkalle lähtö, fyysiset ja henkiset kaukorannat ja -kaupungit sekä kotona olemisen viihtyvyys. Luontoteemaa on vaikea sivuuttaa ITE-taiteesta puhuttaessa. Luonto on rajoittamaton luovuuden aitta, jonka ovea raottaa tällä kertaa osa Kaarisillan taiteilijoista. Tämän lisäksi, tietoisena valintana, näyttelyn taiteilijoita yhdistää päijäthämäläisyys. Suuri osa taiteilijoista on kotoisin Nastolasta tai asuu ja työskentelee siellä. Nastolassa osataan arvostaa taiteen tekemistä että esittämistä esimerkeinään Kaarisilta ja Taidekeskus Taarasti sekä Seppo Suomensyrjän ITE-taideympäristö.

Rajaton taide on kuin pienoiskokoon tiivistetty rajoja kumartelematon kuvataiteen kokonaisuus, missä Kaarisillan ja alueen ITE-taiteilijat esittäytyvät rinta rinnan yhdistävien teemojen liittäessä teokset toisiinsa. ITE-taide näyttäytyy vanhempien henkilöiden tekemälle taiteelle, kun taas Kaarisilta tuottaa pulppuavaa tahtia toinen toistaan kiinnostavampia nuoria taiteilijoita. ”Eroon johtavat syyt ovat kuitenkin selkeät”, kertoo näyttelyn kuraattori Elina Vuorimies. Hän jatkaa, että ”ITE-taiteessa kyse on elämäntavasta, joka vaatii kokonaisen elämän tuekseen, mutta myös riittävän ajankäytön intohimonsa toteuttamiselle. Kaarisilta valmistaa nuoria taiteen tekijöitä kuva-artsaanin ammattiin ja sitä kautta tarjoaa lahjakkaimmille tekijöille studioilat. ITE-taiteen oppi-isä on yleensä taiteilija itse ja ITE-taiteilijan studiona toimii oma koti tai pihapiiri.”

Rajaton taide kertoo nimensä mukaisesti nykytaiteesta, joka hyväksyy erilaisuutta, suitsuttaa suvaitsevaisuutta ja keskustelelee taiteen sisällä tapahtuvista diskursseista kiinnostavasti. Nykytaide ei piirrä sisäsyntyisiä rajoja taiteenalojen välille, vaan inspiroituu reunoillaan vapaina ja huolettomina kasvavista ei-ammattillisista ja vaihtoehtoisista ilmiöistä. Rajojen vetäjät linjaavat itsensä ulos luovuuden moniäänisiltä näyttämöiltä asettuen sovinnaisemman taidekäsityksen turvalliseen syliin. Taarastissa juhliitaan tänä syksynä seitsemäätoista upeaa ja kiinnostavaa nykytaiteilijaa, jotka hurmaavat kävijät taidoillaan ja havainnoillaan. Kokonaisuutta täydentää valokuvataiteilija Veli Granön valokuvasarjat eri vuosikymmeniltä.

Näyttely laajentuu varsinaisen taidekeskuksen seinien ulkopuolelle. Vastikään keväällä valmistunut kahvila Kukkasrinne tarjoaa intiimin tilan Kaarisillassa valmistuneelle grafiikalle. Näyttelyt avautuvat Taarastissa 6.9. ja kahvila Kukkasrinteellä päivää aiemmin. Näyttelyt ovat nähtävillä 29.9. asti. Näyttelyt ovat Nastolaseuran tuotantoa ja näyttelyn kuraattorina toimii ITE-taiteen asiantuntija Elina Vuorimies. Teoksia on lainattu suoraan taiteilijoilta tai näiden omisilta, Kaarisillan taidekokoelmasta, Maaseudun Sivistysliiton omistamasta ITE-taiteen kokoelmasta ja Lahden museoilta.

Erityistaidetoiminnan valtakunnallinen edunvalvoja ja verkostotoimija Kettuki palkitsee näyttelyn yhteydessä Kaarisillassa työskentelevän Raija Raition elämäntyöstään. Kettuki on valinnut vuodesta 2004 lähtien Vuoden taiteilijan. *Rajaton taide* -kokonaisuudessa on esillä kolmen palkinnon saajan teoksia.

NÄYTTELYN TAITEILIJAT

Veli Granö (s. 1960)
Paul Gustafsson (s. 1979)
Vesa Huuromonen (1951–2021)
Juha Hänninen
Enni Id (1904–1992)
Aleksandra Ionowa (1899–1980)
Johannes Ivakko (1914–2003)
Sari Koivunen (s. 1967)
Esko Koskinen (1930–2016)
Antero Laine (s. 1967)
Viljo Luokkanen (s. 1938)
Aleksi Pietikäinen (s. 1992)
Raija Raitio (s. 1948)
Seppo Suomensyrjä (s. 1950)
Pinja Sydänmaa (s. 1992)
Mikael Valjakka (s. 1995)
Matias Waris (s. 1992)
Jani Virtanen (s. 1981)

Lisätiedot:

Pauli Lindström, puheenjohtaja, Nastola-seura, p. 044 045 0035, pauli.lindstrom@paulide.com
Elina Vuorimies, kuraattori, p. 0400 205 570, elina.vuorimies11@gmail.com

Näyttelypaikkojen osoitteet:

Taidekeskus Taarasti, Taarastintie 6, Nastola
Kahvila Kukkasrinne, Kellotapulintie 2, Nastola

Käsitteistä

Sekä ITE-taide että erityistaidetoiminta kuuluu niin sanotun outsider-taiteen kattokäsitteen alle. Rajaa on vedetty erottamaan taidekentän ulkopuolinen toiminta institutionalisoituneesta taiteesta sen koulutus- ja apurahajärjestelmineen. Alkujaan outsider-taide käsitti vain historiallisen potilastaiteen, mutta sittemmin sen laajan sateenvarjon alle ovat kotiutuneet lukuisat taiteen rajapinnassa elävät vaihtoehtoiset luovuuden muodot. Nykyään myös kouluttamattomat taiteilijat saavat taiteen tekemiseensä apurahoja ja heidän teoksiaan on museoitte kokoelmissa. Aiemmin outsider-taiteilijoita esiteltiin heidän omissa näyttelyissään, mutta sittemmin nykytaide on ottanut avosylin vastaan niin tuetuissa taidestudioissa työskentelevät taiteilijat kuin ITE-taiteilijat. Tosin taidekuraattoreita on vielä rajallisesti.

ITE-taide tuli tunnetuksi yli 20 vuotta sitten laajojen taidekartoitusprojektien ja sitä seuranneiden taidenäyttelyitten myötä. ITE-taide on suomalaista visuaalista nykykansantaidetta ja siinä korostuu Itse Tehty Elämä (mistä lyhenne ITE), missä taiteentekeminen on elämäntapa. Nykykansantaidteen tekijä on yleensä itseoppinut, toisin sanoen hänellä ei ole taiteen tekemiseen koulutusta, mutta sitäkin enemmän polttava tarve ilmaista itseään visuaalisesti. Jopa niin, että kaikki muu menettää merkityksensä ja luovuus saa rajattoman ja hallitsemattoman tilan ja mahdollisuuden. Suoraan mielestä virtaavaa suodattamatonta luovuutta ei ohjaile kukaan muu kuin ehkä taiteilija itse. ITE-taiteilija luo teoksiaan virallisen taidemaailman ulkopuolella tai sen reunamilla.

Erityistaidetoiminnan piiriin kuuluu kehitysvammaisten, autismin kirjon henkilöiden sekä laaja-alaisia oppimishäiriöitä omaavia henkilöitä. He saavat taideopetusta tuetussa ympäristössä. Vaikka toiminta on erityistä, niin itse taiteilijat ja/tai taide ei tarvitse erityis-liitettä. Erityistaidetoimijoiden kirjo on laaja ja siinä toimijoiden toimintatavat poikkeavat toisistaan. Pääosin erityistaidetoiminta on kunnan järjestämä tai ostama työ- ja päivätoiminta. Järjestöt ja yksityinen sektori tuottavat erityistaidetoimintaa ja kunta ostaa heiltä palveluja. On myös mm. kansalaisopistojen järjestämiä taidekursseja.

Taidekeskus Kaarisillassa on harjoitettu taidetoimintaa erityistä tukea tarvitseville, myös pitkäaikaissairaille ja liikuntarajoitteisille, vuodesta 1987, ja ammatillista kuvataiteen alan koulutusta se on tarjonnut ensimmäisenä Suomessa vuodesta 2003 lähtien. Kaarisilta palkittiin Suomi-palkinnolla vuonna 2014. Tällä hetkellä se on Suomen johtava ammatillista taidekoulutusta tarjoava laitos ohjaajinaan ammattitaiteilijat. Erstan kartanon historiallisen kauniit ja tunnelmalliset rakennukset ovat mukautuneet taiteen opetustarkoituksiin ja Kaarisillasta valmistuu taiteen ammattilaisia eri tekniikoihin. Helsingin Sanomatalossa sijaitseva Art Kaarisilta esittelee studiotaitteen lisäksi myös nykytaidetta. Taidestudioissa tehtävää taidetta esittelevän gallerian perustaminen pääkaupunkiin vuonna 2009 oli aikaansa edellä. Tänä kesänä kuudetta kertaa järjestetty arvostettu Kaarisilta biennaali esittelee suomalaisia ja kansainvälisiä taiteilijoita ja taiteilijaryhmiä.